

verti po lygiai

Projektas iš dalies finansuojamas
Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir
pilietiškumo programos lėšomis

Projektą „Pajamų atotrūkio tarp moterų ir vyrų skirtumo mažinimas“ Nr.820731 (REC-RGEN-PENS-AG-2017) iš dalies remia Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir pilietiškumo programa (2014 – 2020)

LYČIŲ DĖŽUTĖ: LYTIS IR LYČIŲ STEREOTIPAI

Doc. Dr. Giedrė Purvaneckienė

Druskininkai, 2020 rugpjūčio 19 d.

LYTIES SAMPRATA

Biologinė ir „socialinė“ lytis

- Biologiniai lyčių skirtumai – fiziniai ir fiziologiniai;
- Biologinių skirtumų socialinis įprasminimas: “moteriški” ar “vyriški” vaidmenys, darbai, profesijos, elgesys, charakterio savybės ir pan. – socialiniai skirtumai.
- Biologiniai lyčių skirtumai apsprendžia moterų ir vyrų funkcijas. Nekintančios ir universalios. Pvz., gimdymas.
- Socialiai įprasminti lyčių skirtumai lemia lyčių vaidmenis, kurie nusako, kaip vyrai ir moterys turi jausti, veikti. Išmokti ir įprasminti socializacijos procese. Nuolat kintantys ir gali skirtis įvairiose kultūrose.

Socialinė lytis -> Socialiai apibrėžti lyčių vaidmenys

- **Socialinė lytis** – socialinis biologinių skirtumų tarp moterų ir vyrų įprasminimas ir socialiai sukonstruoti moterų ir vyrų santykiai. (Gali būti apibūdinama ir kaip kultūrinė lytis)
- *Gender* (angl.) – giminė, lytiškumas.

SOCIALIAI APIBRĖŽTI LYČIŲ VAIDMENYS

- Kai kalbame apie lyčių skirtumus ar **lyčių lygybę** visuomenėje – turime omenyje **socialiai apibrėžtus lyčių vaidmenis**.

KĄ REIŠKIA GIMTI IR AUGTI BERNIUKU AR MERGAITE?

© Pushkin * www.ClipartOf.com/50065

Gimti berniuku ar mergaite

- Pirmas (arba antras) klausimas – lytis
- Rausva ir žydra spalva
- Tėvų ir aplinkinių komentarai, vėliau – elgesys
- Skirtingi žaislai
- Skirtingi reikalavimai ir lūkesčiai
- Berniukams griežtesni reikalavimai nei mergaitėms dėl sporto, aprangos, ištvermės, „neverkimo“, profesijos pasirinkimo
- Mergaitėms griežtesni reikalavimai dėl kuklumo, saugumo ir seksualumo raiškos

LYČIŲ STEREOTIPAI

Kas yra stereotipas?

- „Stereotipas – supaprastintas grupės ar jos narių vaizdinys, dažnai paremtas nusistatymu“ (Broom, Bonjean, Broom, 1992, 354 p.).
- „Stereotipai – tvirta supaprastinta nuomonė apie žmonių grupes“ (Gage, Berliner, 1994, 186 p.).
- „Stereotipai – apibendrintas ir standartizuotas tikrovės suvokimas (kuris paprastai kraštutinis ir nelankstus) žmonių grupės atžvilgiu“ (Cardwell, 1996)

AR VYRAI IR MOTERYS IŠ ESMĖS YRA PANAŠŪS AR SKIRTINGI ?

- Tyrimais patvirtinta, kad įvairiose pasaulio šalyse yra stereotipų įvairovė:
  - Ar moterys ir vyrai yra iš esmės skirtingi: vieni galvoja, kad taip, kiti – kad ne;
  - Moterų ir vyrų skirtumai įgimti, ar ne;
  - Skiriasi tipiškos moterų ir vyrų savybės.
- Vyraujančių įvairiose šalyse nuomonių skirtumas ir įrodo, kad tie moterų ir vyrų socialiniai skirtumai, kurių pagrindu susidaro stereotipai – nėra įgimti.
- Nėra įgimtų charakterio bruožų – mes juos vaikams išugdome, nėra moteriškų ir vyriškų darbų – mes juos sugalvojame.

KAIP IŠMOKSTAMA STEREOTIPINIO ELGESIO?

- **Socialinio išmokimo teorija** - berniukai ir mergaitės yra tėvų skatinami už skirtingą elgesį.
- **Modeliavimo teorija (atmaina)** - vaikai tokio elgesio išmoksta, imituodami tėvus ir kitus.
- **Pažintinio vystymosi teorija** - vaikai pirma supranta, kad jie berniukai ir mergaitės, o tada priima tokį elgesį, kurį laiko tinkamu savo lyties grupei.
- **Lyčių schemų teorija** - vaikai naudoja pažintinius modelius, vadinamus schemomis, kurie remiasi lyčių kategorijomis, darydami sprendimus ar interpretuodami naują informaciją savo aplinkoje.

LYČIŲ STEREOTIPAI: CHARAKTERIO SAVYBĖS

(mokytojų ir mokinių nuomonė, 1999-2000 m)

• MOTERIŠKOS:

- Kruopštumas
- Švelnumas
- Paklusnumas
- Rūpestingumas
- Jausmingumas
- Tvarkingumas
- Nuolaidumas
- Nuoširdumas
- Atsakingumas
- Paslaugumas

• VYRIŠKOS:

- Agresyvumas
- Grubumas
- Drąsa
- Užmaršumas
- Cinizmas
- Tingumas
- Nekantrumas
- Egoizmas
- Dominavimas
- Nepriklausomybė

LYČIŲ STEREOTIPAI: PROFESIJOS

(mokytojų ir mokinių nuomonė, 1999-2000 m)

• MOTERIŠKOS:

- Darželio auklėtoja
- Sekretorė
- Medicinos sesuo
- Valytoja
- Buhalterė
- Vaikų gydytoja

• VYRIŠKOS:

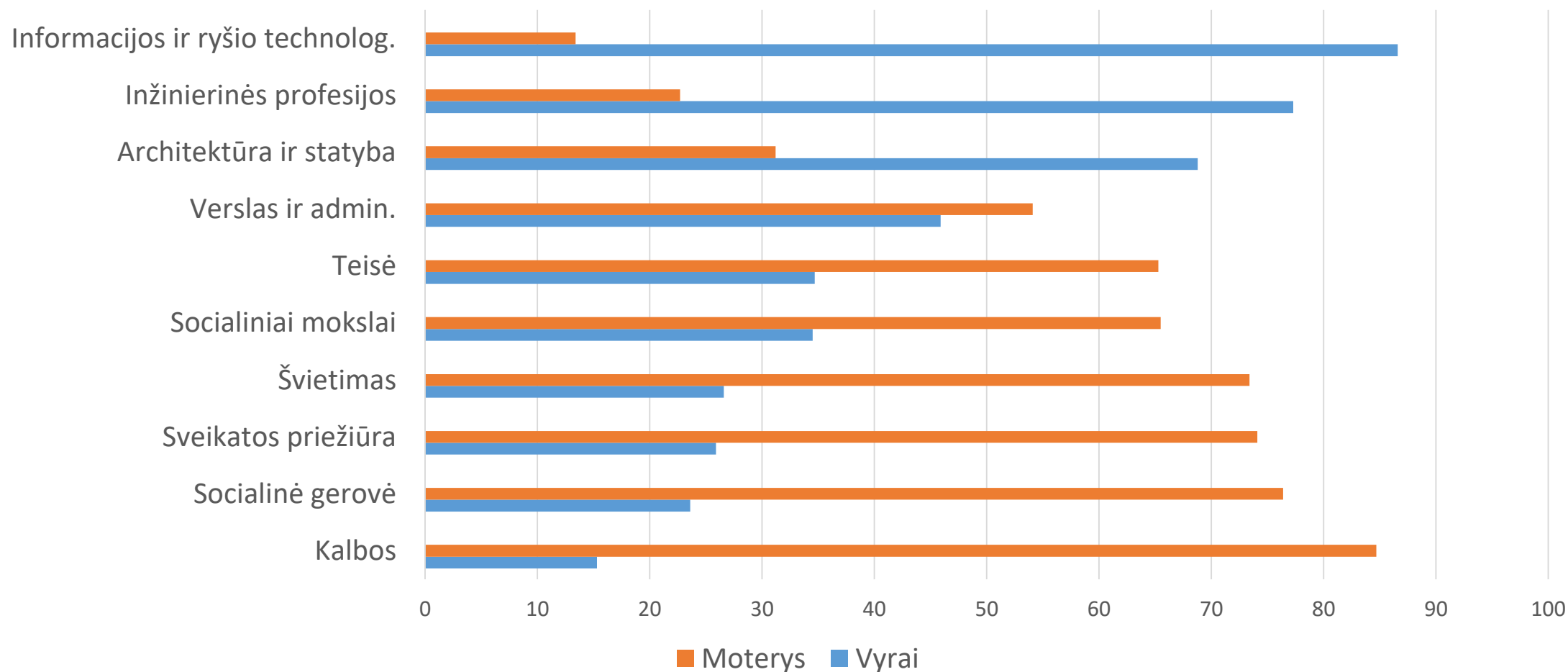
- Elektrikas
- Statybininkas
- Kariškis
- Orkestro dirigentas
- Dvasininkas
- Inžinierius
- Miesto meras
- Chirurgas
- Ūkininkas
- Policininkas ...

Pasekmės:

- Berniukai ir vyrai save vertina aukščiau, mergaitės ir moterys – žemiau;
- Vaikai įgauna stereotipines lytims charakterio savybes;
- Merginos ir vaikinai renkasi stereotipines pagal lytį profesijas, o tas didžia dalimi apsprendžia jų tolimesnį gyvenimą.

PROFESIJŲ PASIRINKIMAS

Universitetų studentų pasiskirstymas pagal lytį populiariausiose specialybose
2019-2020 m.m., %

KLAUSIMAI?

giedre.purvaneckiene@gmail.com